

Redaktørens forord

En lummer, lang og vanen tro skiftevis tør og regnfuld dansk sommer lakker efterhånden mod enden, på vej til at blive til sensommer og siden hen efterår, kolde og mørke aftener, der markerer en ny semesterstart for mange eller en returnering til det pulserende arbejdsliv for andre. Vores læsere har desværre måttet lide under denne lange sommer uden *Dansk Sociologi* til at bringe skygge, fordrive tiden, give læ eller stimulere og inspirere den sociologiske fantasi. Det var ellers vores hensigt, og har hidtil altid været vores praksis at kunne sende de fleste sociologer på ferie med en udgave af *Dansk Sociologi* i kufferten, men da mængden af indkomne artikler var forholdsvis mager, så måtte vi udskyde udgivelsen af dette nummer til efter sommerferien. Lad dette derfor være en utilsløret opfordring til vores kolleger og studerende til fremover at indsende interessante bidrag til vores tørstende tidsskrift.

Den første artikel er forfattet af *Turf Böcker Jakobsen* og omhandler retssikkerhed som en rationalitetsmyte i nutidens offentlige klageinstanser. Modsat jurister, der ofte tager retssikkerhed for givet og betragter den som deres normative og samtidig universalistiske referenceramme, er det sociologisk interessante ifølge Böcker Jakobsen derimod empirisk at belyse, hvordan denne myte om retssikkerhed fungerer i praksis på det institutionelle plan. På baggrund af en ny-institutionel teoretisk ramme og et empirisk institutions-etnografisk studium af det sociale klagesystem, byggende på både interviews og observation samt dokumentanalyse, foretager forfatteren en kritisk analyse af retssikkerhedsgarantien i mødet mellem borger/klient og myndighed på såvel det kommunale, det regionale og det centralt statslige-styrelsesmæssige niveau. Først præsenteres en komprimeret og diskuterende gennemgang af retssikkerhedsbegrebets fremvækst og udvikling samt en kort oversigt over indholdet i begrebet i såvel dets materielle og processuelle forstand. Dernæst gives der indsigt i en konkret (og ekstrem) case for sagsbehandling fra integrationsområdet med særlig vægt på kommunernes administration af boligplaceringen af udlændinge og den efterfølgende klagevurdering heraf i Ankestyrelsen. Her er det udelukkende én kritisk sag om såvel kommunens som Ankestyrelsens håndtering af introduktionsydelse og integrationsprogrammer, der præsenteres. Forfatteren kommer på baggrund heraf frem til, at forestillingen om en universalistisk forståelse af retssikkerhedsbegrebet ikke holder stik i denne sag. Der er snarere tale om divergerende og partikularistiske anvendelser og fortolkninger af retssikkerhedsprincipperne, hvilket bevirker, at der ikke altid garanteres borgerne en ensartet og retssikkerhedsmæssig entydig sagsbehandling. De divergerende opfattelser af retssikkerhed befinder sig tilsyneladende på forskellige administrative niveauer i forhold til de involverede parter, som medfører en til tider tvivlsom retspraksis i det pågældende klagesystem, hvil-

ket drager dets retssikkerhedsmæssige legitimitet i tvivl.

Den anden artikel i dette nummer er skrevet af *Anders la Cour* og omhandler frivillige organisationer som aktører i velfærdssamfundet. Ud fra en luhmanniansk og systemteoretisk tilgang analyseres de frivillige organisationer med udgangspunkt i det spændingsfelt, de vedvarende befinder sig i i forhold til en omverden bestående af offentlige institutioner samt disses krav og forventninger og de frivillige organisationers egne muligheder for at trække på teknologier og følge programmer, der kan sætte dem i stand til at leve op til disse samt egne forventninger. På den ene side er samarbejdet med offentlige institutioner i dag i stigende grad præget af regulering og formalisering; på den anden side fordrer det en aktiv indsats fra de frivillige organisationers egen side, der dog tilsyneladende lider af et teknologiunderskud til at kunne indfri de opstillede forventninger. Det er dette paradoks, internt som eksternt, som la Cour undersøger på baggrund af såvel teoretiske input som empirisk eksemplificering. Først præsenteres en generel introduktion til Luhmanns organisationsteori, hvori de frivillige organisationer kun levnes begrænset opmærksomhed. Dernæst præsenteres den ofte dybe kloft, der opstår mellem frivillige organisationers overordnede programniveau og målsætninger (den formelle organisation) og de daglige operationer, der udføres (den uformelle interaktion) – dette såvel på godt som på ondt. Desuden kan man til tider også iagttage sammenstød mellem de frivillige organisationers egen interaktionelle logik og den offentlige sektors mere bureaukratiske logik. Herefter illustrerer la Cour det teknologiunderskud, forstået som bl.a. kursusvirksomhed, kompetenceudvikling og uddannelse, som frivillige organisationer i dag oplever, og som hidtil er blevet kompenseret for gennem idealiseringer og moraliseringer af det frivillige sociale arbejde. Dette er ikke længere muligt, når offentlige institutioner i stigende grad stiller formelle kvalitetskrav til den frivillige indsats både angående opnåelse af målsætninger og middeleanvendelse. Afslutningsvis diskuteres det, hvordan det fremover er muligt for den frivillige sociale indsats at navigere i en i stigende grad professionaliseret selviagttagelse, der er kraftigt påvirket af den offentlige sektors logik, og bibeholdelsen af sin oprindelige identitet. La Cours svar er, at der skal udvikles programmer og en revideret teknologiforståelse for selviagttagelse, der kan sikre en øget kvalitet heraf. Om teknologiunderskuddet således er et problem afhænger af selviagttagelsens udgangspunkt.

Den tredje artikel er forfattet af *Peter Lauritsen* og *Stinne Højer Mathiasen* og omhandler, på baggrund af noget så utraditionelt som børnetegninger fra to landsbyer i Peru som empirisk materiale, en belysning af globaliseringens påvirkninger af menneskers forestillingsverdener. Indledningsvis præsenteres fremtrædende perspektiver inden for globaliseringslitteraturen og deres centrale forståelser af globaliseringens konsekvenser. Lauritsen og Højer Mathiasen præsenterer som kontrast hertil løbende en kritik af de globaliseringsforståelser, der påstår at tilkoblingen til globale "flow" er ensbetydende med og en forudsætning for automatisk at blive udsat for globalisering. Snarere viser deres

mikro-sociologiske analyse, at der er tale om en differentieret oplevelse, hvor den ene landsbys børn forekommer mere åbne over for omverdenen end børnene i den anden – men at dette ikke udelukkende kan henføres til forskellige grader af globaliseringspåvirkning. Selvom det, Appadurai kalder for “mediascape” (informationsteknologiens udbredelse), tydeligvis påvirker menneskers liv og deres forestillingsverdener, så er der ikke tale om en entydig og gennemgribende effekt. Lauritsens og Højer Mathiasens egen analyse, som trækker på en grounded theory-strategi, kommer frem til, at børnenes tegnede forventninger til fremtiden er særdeles differentierede med hensyn til metodisk skabte kategorier som produktion, hjemmeliv, institutioner, integrationsniveau og interaktion med omverdenen. Denne forskellighed tolker forfatterne som et udtryk for henholdsvis en kommercialiserings-forestilling i den ene landsby og en nationaliserings-forestilling i den anden, der har historiske rødder i det peruvianske samfund. Det interessante er dog, at intet tyder på, at den ene af de to landsbyer, som ganske vist fremviser en markant kommercialiserings-forestilling, og som har haft adgang til fjernsyn i efterhånden flere år, er synderligt mere påvirket af globale flow, og forfatterne konkluderer på denne baggrund, at de ønsker, som børnene i landsbyerne måtte have, ikke er så “vilde”, eksotiske og fantasifulde, som mange globaliseringsteorier ellers ville og med rette kunne have forventet. Det er med andre ord det moderate og det opnåelige, som præger børnenes og ligeledes de voksnes forestillingsverdener.

Dette nummers kronik forholder sig til den nylige udgivelse af Henning Bechs debatskabende og kontroversielle kønssociologiske bog *Mænd og kvinder*, og er skrevet af Lilian Munk Rösing. Til trods for at hun indledningsvis gør rede for, hvordan såvel hun som Bech begge kan siges at arbejde eksistensanalytisk (Bech som sociolog, hende selv som litterat), så kommer hun ligeledes ind på, hvordan hun forestiller sig, at Bech ville have klassificeret den position, hvorudfra hendes kritisk eksistensanalytiske kronik er udarbejdet, og henregner således sig selv i denne sammenhæng til et strukturanalytisk patriarkatsteoretisk perspektiv. Deres forskellighed viser sig således ifølge Rösing bl.a. ved, at hun i sit arbejde fastholder klassiske betegnelser som “dikotomi” og “hierarki” i kønsdiskussionen, alt imens Bech tilsyneladende mener, at de gradvist er ved at udvikle sig til anakronismer i nutidens konsunivers og dermed også i kønsteoretiske diskussioner. Dog er de begge enige om, at kønnet hverken skal forstås konstruktivistisk eller essentialistisk, men derimod snarere eksistentielistisk, som noget “man er kastet i”. Rösing går derefter videre ved at fokusere på de forskellige udlægninger (og forståelser) af psykoanalysen, som henholdsvis hendes eget arbejde og Bech repræsenterer, hvor Bech ifølge hende ser bort fra den lacanianske version ved at kritisere den “gammelfreudianske” position. Alt i alt præsenterer Rösing i kronikken en velbalanceret kritisk distance til såvel som værdsættelse af det banebrydende arbejde, som Bech med sin bog har forestået inden for moderne dansk kønssociologisk forskning.

Dernæst bringes et essay forfattet af *Henrik Stampe Lund*, der "genopdager" centrale indsigter fra Max Webers klassiske essay "Videnskaben som levevej" ved at krydre disse med mere kritisk teoretiske, men også skønlitterære perspektiver samt praktiske erfaringer fra dagens Danmark. Stampe Lund diskuterer på baggrund af Weber såvel som andre udvalgte kilder den vedvarende og stadig (måske permanent) uforløste spænding mellem en søgen efter videnskabelig forklaring og normativt knæfald, mellem kritiske værdidomme og den kliniske legitimering af det erkendte. Begge yderpunkter angiver, i dag som på Webers tid og ikke mindst siden sociologiens *Positivismusstreit*, farefulde ruter for videnskabelig praksis fyldt med faldgruber. Igen gennem essayet præsenteres og diskuteres så centrale og klassiske problemstillinger i sociologien som progressiv politisering kontra konservativ bevaring, diktatur kontra åben demokratisk dialog, intellektualitet kontra moral, konformitet kontra frihed, nærhed kontra distance, individuel autonomi kontra kollektiv retfærdighed, fortolkning kontra forklaring og erkendelse kontra anerkendelse, og som Stampe Lund angiver, så er det vanskeligt i et liberalt demokrati på frugtbar vis at opretholde disse dikotomier som direkte modsætningspar, der snarere har behov for brobygningsforsøg. Det vigtige i det akademiske arbejde ligger ifølge Stampe Lund således i at lære at anerkende kompleksiteten ved "ubekvemme kendsgerninger", at forstå en "udveksling mellem erfaringer og normer", at "lade erfaringer komme til deres ret", samt at få disse erfaringer til at kommunikere konstruktivt med normer i et åbent demokratisk samfunds offentlige rum.

Den polsk-engelske sociolog Zygmunt Bauman er formentlig en af nutidens mest læste og omtalte samfundsforskere og samtidsdiagnostikere. Hans udgivelsesmani er berømt og berygtet. I dette nummers review-essay behandler *Michael Hviid Jacobsen* Baumans to nyere udgivelser (selvom der såmænd allerede denne sommer er kommet endnu en med udgivelsen af *Liquid Life*). Det drejer sig om bøgerne *Identity* og *Europe*, der hver især beskæftiger sig med to – omend relaterede niveauer – i Baumans samfundstænkning, nemlig mikro- og makroniveauerne. Fælles for bøgerne, som Hviid Jacobsen illustrerer, er deres moralske sindelag og deres samfundskritiske og diagnostiske perspektiv, der efterhånden er blevet et varemærke for Baumans virke. Det vises, hvordan bøgerne samlet givet et nuanceret og kritisk billede af såvel national som individuel identitetsudvikling i samtidens samfund.

Afslutningsvis i dette nummer bringes, traditionen tro, en række anmeldelser af nyere sociologisk litteratur. Redaktionen vil gerne atter benytte lejligheden til at opfordre kolleger og studerende til at fremsende manuskripter til vurdering – men også gerne boganmeldelser – med henblik på publicering i *Dansk Sociologi*, så vi også fremover kan være på forkanten med formidlingen af sociologisk forskning.

Michael Hviid Jacobsen